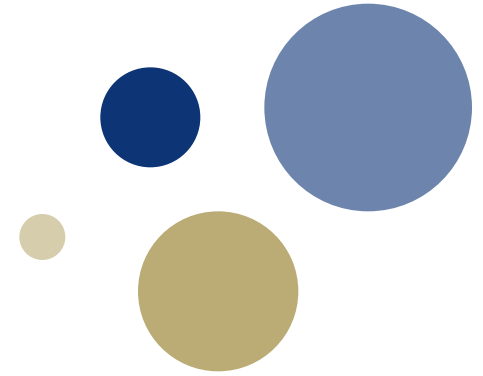

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Python: Variable og beregninger, input og utskrift

TDT4110 IT Grunnkurs

Professor Guttorm Sindre

Læringsmål og pensum

- Mål for denne uka:
 - **Vite litt om design av programmer (2.1, 2.2, 2.4)**
 - Kunne skrive ut til skjermen (2.3, 2.8)
 - Kunne bruke variable og vite om datatyper (2.5)
 - og gjøre enkle beregninger (2.7)
 - Kunne lese inndata fra tastatur (2.6)
- Pensum
 - [...] Python Ch 2: Input, Processing, and Output
- Kahoot på fredag: 2.3 – 2.8
 - Vil lønne seg å ha lest + prøvd ut innlesing og utskrift, variabelkonvertering og beregninger i Python

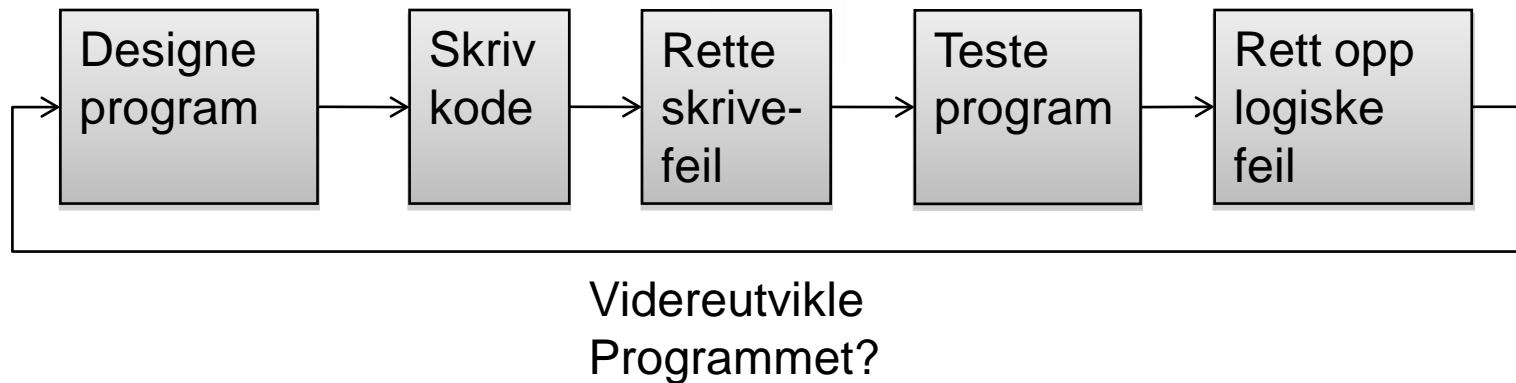
Design et program

Kapittel 2.1-2.2

Programutviklingssyklus

- Programutviklingssyklusen er prosessen man følger når man lager og utvikler programmer:

Programutviklingssyklus

1. Designe programmet:
 - Forstå oppgaven som programmet skal utføre
 - Avgjøre stegene som må tas for å utføre oppgaven
2. Skrive kode:
 - Må følge regler definert av programmeringsspråket
3. Rette opp skrivefeil:
 - Feilmeldinger fra tolker/kompilator må rettes opp for å kunne kjøre
 - NB: av og til kan skrivefeil likevel bli grammatisk korrekte
 - Dette er verre, da ses feilen først under kjøring
4. Teste programmet:
 - Når programmet kan kjøres må det testes for logiske feil i koden, for eksempel feil i beregninger, produserer feil resultat, osv.
5. Rette opp logiske feil (debugging)
 - Finner og retter opp logiske feil

Hjelp til å designe programmer: Pseudokode

- Beskriver programmet med naturlig språk
- Pseudokode kan ikke forstås av en datamaskin
 - men kan oversettes av mennesker til ulike programmeringsspråk

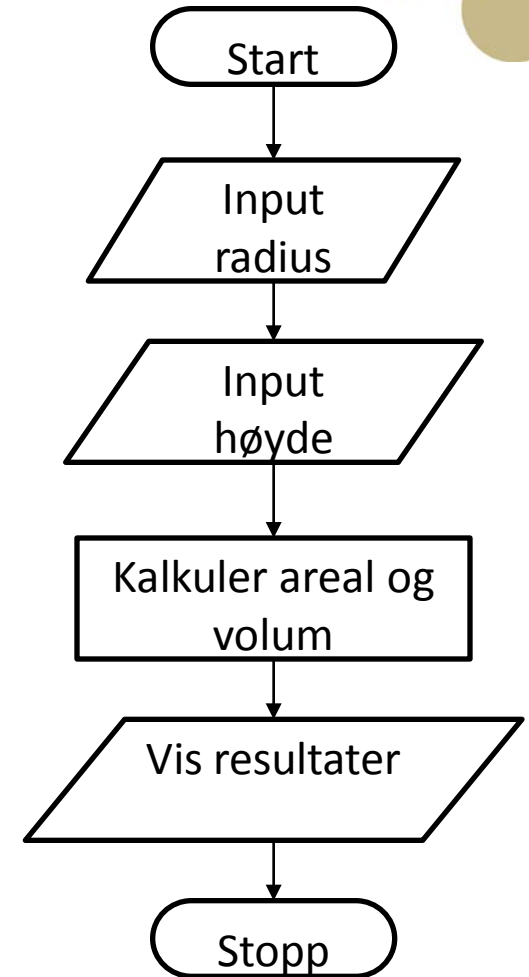
Hent inn (input) radius (r) for sylindere
Hent inn (input) høyde (h) for sylindere
Kalkuler areal og volum av sylindere

- a) kalkuler omkrets av sirkel ($2 * \pi * r$)
- b) areal av sirkel ($\pi * r^2$)
- c) volum av sylinder ($A_{\text{sirkel}} * h$)
- d) areal av sylinder ($2 * A_{\text{sirkel}} + \text{omkrets} * h$)

vis (på skjerm) areal og volum

Hjelp til å designe programmer: Flytskjema

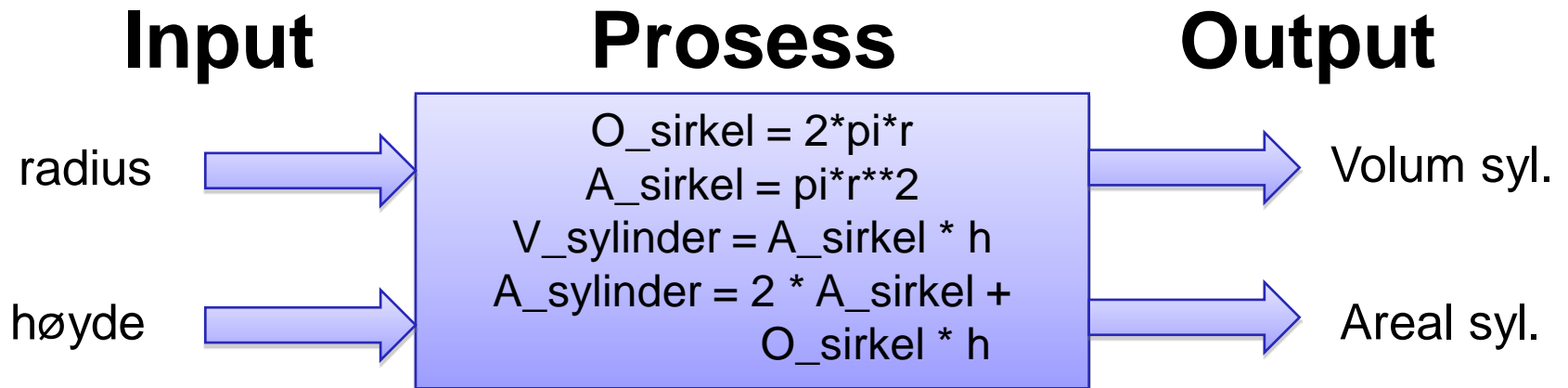
- Beskriver programmer grafisk:
 - Ovaler: *Terminalsymboler* som viser start og stopp
 - Parallelogram: *Input- og output-symboler* (hente inn fra bruker og vise til skjerm)
 - Rektangel: *Prosesseringssymboler* der man utfører noe på data (for eksempel beregninger)
- Blir mer nyttig hvis det også fins valg (romber) og løkker (piler tilbake)

Hjelp til å designe programmer: Input – prosessering - output

- Dataprogrammer utføres ofte som en trestegsprosess:
 1. Mottar input
 2. Utfører prosessering av input (gjøre noe med input)
 3. Produserer output

Brukervennlighet

- Hvis programmet skal kunne brukes av andre:
 - Må være enkelt for brukeren
 - Ikke kreve programmeringskunnskaper
 - Ikke kreve kjennskap til interne beregninger
 - Lett å bruke nye inputverdier fra gang til gang
 - Forståelig
 - All input må være forklart
 - All output må være forklart
 - Alltid lett å skjønne hva som skal gjøres
 - Pluss flere kriterier som vi ikke går inn på her

Vi hadde først...

```
Python 3.4.1 Shell
File Edit Shell Debug Options Windows Help
Python 3.4.1 (v3.4.1:c0e311e010fc, May 18 2014, 10:45:13) [MSC v.1900 64-bit (AMD64)] on win32
Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.
>>> #omkrets av sirkel med radius 5
>>> 2*3.14*5
31.400000000000002
>>> #areal av sirkelen
>>> 3.14*5**2
78.5
>>> #volum av sylinder med høyde 8
>>> _*8
628.0
>>> #areal av sylinderen
>>> 2*3.14*5**2 + 2*3.14*5*8
408.20000000000005
>>> |
```

- Må skrive inn beregninger hver gang
 - Areal av sylinder: tungvint, må gjenta formler vi allerede skrev lenger oppe

Så...

```
Python 3.4.1 Shell
File Edit Shell Debug Options Windows Help
Python 3.4.1 (v3.4.1:c0e311e010fc, May 18 2014;
D64) ] on win32
Type "copyright", "credits" or "license()" fo
>>> pi=3.14
>>> r=5
>>> O_sirkel=2*pi*r
>>> A_sirkel=pi*r**2
>>> h=8
>>> V_sylinder=A_sirkel * h
>>> A_sylinder=2*A_sirkel + O_sirkel*h
>>> V_sylinder
628.0
>>> A_sylinder
408.20000000000005
>>> |
```

- **Bedre: variable**
 - Husker verdier
 - Slipper å gjøre mellomregninger på nytt
- **Må fortsatt programmere alt selv**
 - Ingen lettelse av arbeid for andre

Lagret program:

```
*Python 3.4.1: Untitled*
File Edit Format Run Options Windows Help
pi=3.14
r=5
h=8
O_sirkel=2*pi*r
A_sirkel=pi*r**2
V_sylinder=A_sirkel * h
A_sylinder=2*A_sirkel + O_sirkel*h
print(V_sylinder)
print(A_sylinder)
```

- Bedre:
 - Slipper å skrive alt på nytt
- Men
 - Må i koden for å endre r, h
 - Tungvint
 - Uaktuelt for bruker som ikke kan programmere
 - Uforståelig output
 - Kun tall uten forklaring

```
>>> ===== RESTART =====
>>>
628.0
408.20000000000005
>>> |
```

Bedre lagret program:

```
*Python 3.4.1: sylindrer2015.py - C:/Python34/sylindrer2015.py
File Edit Format Run Options Windows Help
pi=3.14
r=float(input('Hva er radius til sylinderen? '))
h=float(input('Hva er høyden til sylinderen? '))
O_sirkel=2*pi*r
A_sirkel=pi*r**2
V_sylinder=A_sirkel * h
A_sylinder=2*A_sirkel + O_sirkel*h
print('Volumet til sylinderen:',V_sylinder)
print('Arealet til sylinderen:',A_sylinder)
```

- Bedre:
 - Nå kan en bruker gi inn ulike verdier for r og h **UTEN** å måtte endre koden
 - Brukeren får forklaring
 - Hva skal inn?
 - Hva kommer ut?

```
>>> ===== RESTART =====
>>>
Hva er radius til sylinderen? 5
Hva er høyden til sylinderen? 8
Volumet til sylinderen: 628.0
Arealet til sylinderen: 408.20000000000005
>>> |
```


Kommentarer

Kapittel 2.4

Kommentarer i programmer

- Forklarer hva som blir gjort i programmet
- Blir ignorert av tolker / kompilator
- Blir ikke skrevet ut til skjerm.
- Startes i Python med tegnet #
- Kommentarer er viktigere
 - Jo større programmet er
 - Jo flere som skal samarbeide om å lage det
 - Jo lenger det skal brukes
- Men også ok i egen jobbing med små programmer:
 - Først skrive pseudokode som kommentarer
 - Så skrive programkoden mellom kommentarene

Læringsmål og pensum

- Mål for denne uka:
 - Vite litt om design av programmer (2.1, 2.2, 2.4)
 - **Kunne skrive ut til skjermen (2.3, 2.8)**
 - Kunne bruke variable og vite om datatyper (2.5)
 - og gjøre enkle beregninger (2.7)
 - Kunne lese inndata fra tastatur (2.6)
- Pensum
 - [...] Python Ch 2: Input, Processing, and Output

Vise output med **print**-funksjonen

Kapittel 2.3

Skrive informasjon til skjerm

- For å skrive noe til skjerm brukes funksjonen `print(uttrykk)`
 - for eksempel
`print('Hei verden!')`
 - skriver teksten "Hei verden!" til skjerm
- Uttrykket kan være
 - Tall, utregning av tall, logiske uttrykk, tekst og/eller variabel
 - Ett eller flere elementer

Vise flere elementer med `print` funksjonen

- Kan vise flere elementer i samme print-setning
 - Elementene skilles med komma
 - Eksempel på å vise to elementer til skjerm:

```
print('Areal av sirkelen blir: ', 2*3.14*5)
```
- Tekstrenger har fnutter rundt seg
- Tall, aritmetiske uttrykk og variable har ikke fnutter
- `print` legger på et mellomrom mellom hvert element
 - Men kan endre dette med ekstra triks, mer om det senere

Variable og datatyper

Kapittel 2.5

Læringsmål og pensum

- Mål for denne uka:
 - Vite litt om design av programmer (2.1, 2.2, 2.4)
 - **Kunne bruke variable og vite om datatyper (2.5)**
 - og gjøre enkle beregninger (2.7)
 - Kunne skrive ut til skjermen (2.3, 2.8)
 - Kunne lese inndata fra tastatur (2.6)
- Pensum
 - [...] Python Ch 2: Input, Processing, and Output

Hvorfor trenger vi variable?

- Kan beregne ved å bare skrive inn tallene direkte?
- F.eks. regne ut omkrets og areal for sirkel:

```
>>> 2*3.14*5 #omkrets hvis radius er 5
31.400000000000002
>>> 3.14*5**2 #areal hvis radius er 5
78.5
>>>
```

Ln: 44 Col: 4

- Men funker dårlig...
 - ...hvis omkrets og areal trengs videre i andre beregninger
 - ...hvis vi skal beregne for mange ulike sirkler
 - ...hvis programmet skal bli nyttig for noen som ikke kan programmere

Variable

- Formål: huske data til bruk senere i programmet
 - Variabelen har et navn
 - Representerer en verdi lagret i datamaskinens minne
 - Innhold kan varierte i løpet av programmet
 - Er ikke helt det samme som en variabel i matematikken
- Variabel er et sentralt konsept i programmering
 - trengs i utregninger og beslutninger
 - for å lagre og gjøre endringer på informasjon

Opprette variable

- Oppretting av variable gjøres ved tilordningsuttrykk:

```
alder = 23
```

– Etter dette vil `alder` referere til verdien 23 i minnet

`alder`

– verdien kan endres med nye tilordninger

• f.eks `alder = 24` eller `alder = alder + 1`

- En tilordning skrives generelt på formen:

```
variabel = uttrykk
```

– Tegnet "=" (er lik) er en tilordningsoperator

– *variabel* er navnet på variabelen

– uttrykk representerer en verdi

Endring av verdi i en variabel

- En variabel kan endre verdi i løpet av et program.
- Man endrer verdien av variabel ved å gjøre en ny tilordning.
- Eks:

```
alder = 29
print(alder)
alder = 30
print(alder)
```

alder

Lagring av verdier

- Variablenes verdier lagres sammen med andre data og programmer i minnet (RAM på datamaskinen)
 - Tenk på RAM som en kommode med nummererte skuffer
 - I hver skuff kan du lagre en *byte* eller 8 *biter* (bits)
 - En byte er et tall i området 0-255 (8 sifre i 2-tallssystemet)
- Pythons tolker / kompilator finner selv hvor mye plass som trengs for å lagre en verdi
 - En enkelt byte: lite heltall eller bokstav
 - Flere bytes: store heltall, flyttall
 - Mange bytes: lange tekststrenger eller lister

Regler for variabelnavn

- Forbudt å bruke
 - Nøkkelord i Python (f.eks. def, if, ...) som variabelnavn
 - Andre symboler enn bokstav eller _ som første tegn
 - Andre symboler enn bokstav, tall eller _ i påfølgende tegn
 - NB: Python skiller mellom store og små bokstaver
 - Dvs., pris, Pris, PRIS og PRiS vil være ulike variable
 - Et navn kan ikke brukes i programmet før variabelen er opprettet
- Anbefalinger
 - Bruk navn som er informative, ikke villedende eller intetsigende
 - Unngå variabelnavn som lett kan forveksles / feiltastes
 - Hvis variabelnavn består av flere ord, bruk _ mellom ordene
 - F.eks. areal_sirkel, pris_inkl_moms
 - Eller stor bokstav på nytt ord: arealSirkeL, prisInklMoms

Dat typer

- I Python kan variable ta vare på ulike typer data (dat typer), som
 - Heltall (int): antall = 7
 - Desimaltall (float): penger = 35.5 # Bruker . i stedet for ,
 - Tekststreng (str): navn = 'Petter' # Bruker fnutter
 - Sannhetsverdi (bool): rykte = True eller rykte = False
- Datatypen kan sjekkes med
 type(uttrykk)
- I Python får variable type ved tilordning
 - Dvs. at en variabel kan bytte datatype underveis i programmet

Oppgave: Datatyper

- Angi hvilken datatype disse variablene bør være heltall (integer), desimaltall (float), streng (string), sannhetsverdi (boolean):
 - A) Variabel for å lagre et telefonnummer
 - B) Variabel for å lagre millimeter nedbør
 - C) Variabel for å lagre navn på et fag
 - D) Variabel for å lagre om en deltaker er påmeldt eller ikke
 - E) Variabel for å lagre pris på bensin
 - F) Variabel for å lagre personnummer
 - G) Variabel for å lagre en tekstmelding

Mer om variabler og datatyper

- Noen programmeringsspråk har en grense på hvor mange siffer en variabel kan takle.
- Python har ingen slik grense.
- Du kan også skrive tall angitt med vitenskapelig notasjon, f.eks: $5.9e9$ som betyr $5.9 * 10^9$

Læringsmål og pensum

- Mål
 - ~~Lære om å designe et program~~
 - ~~Lære om skrive ut til skjermen (print)~~
 - ~~Lære om variable~~
 - **Lære om å lese fra tastatur**
- Pensum
 - Starting out with Python: Chapter 2
Input, Processing, and Output

Lese input fra tastatur

Kapittel 2.6

Hent input fra tastatur med funksjonen `input`

- I Python brukes funksjonen `input` for å få taste inn data:
variabel = `input`(prompt)
 - promptet vises på skjerm når programmet venter på input
 - variabel er navnet på variabelen som får data som blir tastet inn
 - Eks:
navn = `input`('Hva er navnet ditt? ')
 - Bruk mellomrom på slutten av prompt-teksten
 - Virker uten også, men...
 - inndata kommer da kloss etter promptet

Lese inn tall med input funksjonen

- input-funksjonen returnerer alltid en tekststreng
 - dvs. en tekst med fnutter rundt.
- Tekst funker dårlig i matematiske beregninger
- Hva hvis du ønsker å
 - hente inn tall fra brukeren?
 - gjøre beregninger på disse tallene?
- Må konvertere tekststrengen til et tall
- Mulige funksjoner for dette:

`variabel = int(element)` # Konverterer element til et heltall

`variabel = float(element)` # Konverterer element til et desimaltall

`variabel = eval(uttrykk)` # Konverterer uttrykk til verdi

Bruk av `int()` og `float()`

- To måter å hente heltall fra input-funksjon:
streng_verdi = `input('Hvor mange kuer har du ? ')`
kuer = `int(streng_verdi)` `# Oversetter streng til heltall`
- Du kan gjøre begge deler i en setning:
kuer = `int(input('Hvor mange kuer har du ? '))`
–Kalles nøstet funksjonskall og fungerer på følgende måte:
 - Først utføres den innerste funksjonen, altså `input('Hvor mange..')`
 - Verdien til input-funksjonen brukes så i `int`-funksjonen
 - Resultatet fra `int`-funksjonen lagres i variabelen `kuer`
- Hente ut flyttall:
cash = `float(input("Mye penger har'ru? "))`

Utføre kalkulasjoner

Kapittel 2.7

Operator presedens (prioritert rekkefølge)

- Python har følgende matteoperatorer: + - * / // % **
- Ved utregninger blir disse utført ut ifra en prioritering av hvilke operatorer som utføres først:
 - Eksponent: **
 - Multiplikasjon, divisjon og rest av divisjon: * / // %
 - Addisjon og subtraksjon: + -
 - Det vil si at uttrykket: $12 + 6/3$ blir 14 og ikke 6 ($6/3$ blir utført først)
- For å sikre korrekte beregninger bruker man parenteser:
 - $(12+6)/3$ blir 6
 - $10/(5-3)$ blir 5 osv...

Bruk av variable i utregninger

- Når du bruker flere variable i ett uttrykk, vil:
 - Variabelen på venstre side bli resultatet av utregningen
 - Alle variablene på høyre side er verdier som brukes i utregning.
 - Eks:

$$A=5$$

$$B=8$$

$$C = A + B + 9$$

↑ ↑ ↑ ↑

Resultat
lagres her

5 + 8 + 9

Vi prøver litt...

Programmere litt?

- Oppgave: Lag et program som
 - Henter inn tre måleverdier
 - Kalkulerer gjennomsnittet (summen delt på 3)
 - Viser resultat på skjerm
 - Eksempel på kjøring:

```
>>> ===== RESTART =====  
>>>  
Skriv inn måling 1: 2.43  
Skriv inn måling 2: 5.67  
Skriv inn måling 3: 6.2224  
Måling 1: 2.43  Måling 2: 5.67  Måling 3: 6.2224  Snitt: 4.774133333333333  
>>>
```

- Prøv å programmere dette selv!
 - Hvis du er så god at det blirenkelt: Lag penere utskrift
 - Bruk tabulator eller format
 - Vis at du ville klare å få tall i pene kolonner under hverandre hvis det skulle regnes ut flere gjennomsnitt

Mer om utskrift til skjerm

Kapittel 2.8

Endring av oppførsel for `print`

- Kan endre hvordan den separerer elementer

- Default er ett blankt tegn

```
a=5
```

```
b=7
```

```
print(a,b,sep='_')    # gir 5_7
```

```
print(a,b,sep='')    # gir 57
```

- Kan også endre oppførsel på linjeskift

- Default er at den avslutter med et linjeskift

```
print('Her kommer en setning.',end='')
```

```
print('her kommer en setning til.)
```

- Begge blir skrevet ut på samme linje!

- Kunne ha satt `end='\n\n'` for å gå to linjer ned

Escape-karakterer

- Escape-karakterer er spesialkarakterer
 - kan skrives inn i tekststrenger for spesielle operasjoner:

<code>\n</code>	Gir linjeskift
<code>\t</code>	Hopper til neste tabulator
<code>\'</code>	Skriver ut tegnet '
<code>\"</code>	Skriver ut tegnet "
<code>\\</code>	Skriver ut tegnet \

–Eks:

```
print('\tInnrykk er kult med\nNy linje')
```

Formattering av tall ved hjelp av funksjonen `format`

- Funksjonen `format` tar inn et tall og returnerer en tekststreng der du kan bestemme hvordan tallet skal formatteres:

`format(tall,formattering)`

–formattering er en tekststreng for ulike valg, f.eks:

```
format(1/3, '.2f')    # 2 desimaler, f står for float
format(1/3, '10.1f') # 1 desimal og setter av ti tegn
format(1/3, 'e')     # vitenskapelig notasjon på tallet
format(1/3, '.0%')   # tallet i prosent med 0 desimaler
format(500, '10d')   # heltall der det settes av ti tegn
```

–Typisk bruk:

```
print(format(1/3, '10.5f'))
```

Oppsummering

- Utviklingssyklus:
 - Design program, skriv kode, rett opp skrivefeil, test programmet, rett opp logiske feil (debugging)
- Skrive til skjerm: `print(uttrykk)`
- Variabler: Referanser med navn til verdier i minnet
- Tilordning: Gi variabler verdier: `variabel = uttrykk`
- Datatyper: int, float, str, bool
- Lese fra tastatur: `variabel = input(prompt)`
- Operatorpresedens: Rekkefølge av matematiske operatører
- Ved utrekning er variabler på høyre side av = verdier og resultatet blir lagret i variabel på venstre side!
- Formattering av tall ved hjelp av funksjonen `format(tall, formattering)`